

De intergenerationele overdracht van criminaliteit bij jeugdige veelplegers

Een studie naar het verband tussen criminaliteit van familie en criminaliteit van
veelplegers en de rol die afkomst hierin speelt

Auteur: M.L. van den Bergh (3022900)
Opleiding: Pedagogische Wetenschappen, Universiteit Utrecht
Masterthesis: Orthopedagogiek, forensische zorg.
Cursusjaar: 2009/2010
Thesis begeleider: Prof. Dr. Ido Weijers
Datum: juli 2010

Woord vooraf

Voor u ligt mijn Masterscriptie, het sluitstuk van de Masteropleiding Orthopedagogiek. Het afgelopen half jaar heb ik als zeer leerzaam ervaren. Ik ben erg blij dat ik door middel van deze scriptie mijn interesse in de criminologie heb kunnen volgen.

Het schrijven van deze scriptie was niet mogelijk geweest zonder de hulp van een aantal mensen. Als eerste wil ik graag Kristien Hepping en Marjolein Kampijon bedanken. Naast het feit dat zij mij toegang hebben verschaft tot de data, waren zij altijd bereid vragen hierover te beantwoorden en mij verder op weg te helpen. Grote dank gaat ook uit naar de steun en feedback die ik heb gekregen van mijn begeleider Prof. Dr. Ido Weijers. Ik heb vooral veel gehad aan de vrijheid die ik heb gekregen bij het schrijven van deze scriptie waardoor mijn zelfstandigheid op de proef werd gesteld en ik mezelf voor mijn gevoel op verschillende gebieden heb kunnen ontwikkelen.

Samenvatting

In de huidige studie is het verband tussen criminaliteit van familie en het aantal delicten van jeugdige veelplegers onderzocht waarbij bekeken is of veelplegers met criminele familieleden meer delicten plegen dan veelplegers zonder criminele familieleden. Daarnaast is onderzocht of er verschillen zijn tussen veelplegers van verschillende afkomst met betrekking tot het aantal delicten en met betrekking tot de rol die een criminele familie speelt. Aanleiding voor dit onderzoek was dat er in de literatuur verschillende aanwijzingen bestaan dat criminaliteit van generatie op generatie overgedragen wordt, de zogenaamde intergenerationele overdracht van criminaliteit. De huidige studie heeft gebruik gemaakt van bestaande data afkomstig uit dossieronderzoek bij verschillende ketenpartners uit het justitiële veld. Uit analyse van deze data is gebleken dat de Nederlandse veelplegers in de onderzoeksgroep de meeste delicten plegen, daarna de Marokkaanse veelplegers en daarna de veelplegers van een andere afkomst. Er werd hierbij een significant verschil gevonden tussen Nederlanders veelplegers en veelplegers van een andere afkomst. Bijna $\frac{3}{4}$ van de veelplegers heeft één of meerdere familieleden die bekend zijn bij politie en justitie. Er zijn geen verschillen gevonden in aantal delicten tussen veelplegers met en veelplegers zonder criminele familieleden. Tevens zijn er geen verschillen gevonden in aantal delicten tussen veelplegers van verschillende afkomst wanneer gekeken wordt naar criminaliteit van familie. Een verklaring voor deze resultaten kan zijn dat er bij criminaliteit van jeugdige veelplegers meerdere risicofactoren een rol kunnen spelen, waarbij criminaliteit van familie wellicht één van de factoren is, maar andere factoren ook een belangrijke rol spelen. Vervolgonderzoek waarbij dieper wordt ingegaan op het aantal en typen delicten van familieleden zou het huidige onderzoek kunnen aanvullen.

Inleiding

Jeugdcriminaliteit wordt in Nederland gezien als een groot maatschappelijk probleem en de aanpak van deze criminaliteit staat daarom hoog op de politieke agenda. De staatssecretaris van Justitie benadrukte op 21 mei 2008, bij de start van het programma ‘aanpak jeugdcriminaliteit’ dat de criminaliteit onder jeugdigen is toegenomen en dit zowel gevolgen heeft voor het gevoel van veiligheid in de samenleving als voor de verdere ontwikkeling van de jeugdigen en diens omgeving¹. Of jeugdcriminaliteit daadwerkelijk is toegenomen is aan discussie onderhevig. Volgens Wittebrood en Nieuwebeerta (2006) wordt de stijging van criminaliteitscijfers slechts voor 1% veroorzaakt door een feitelijke toename van criminaliteit. 25% van de stijging wordt veroorzaakt door de toenemende aangiftebereidheid van burgers en bijna 75% door een efficiëntere registratie van politie en justitie. Van Acker (1998) voegt aan dit rijtje de afgenomen tolerantie en de daarbij passende hernieuwde opvattingen over criminaliteit toe. Als voorbeeld wordt gegeven dat tasjesroof niet meer als ‘eenvoudige diefstal’ wordt gezien, maar als ‘diefstal met geweld’ (Van Acker, 1998, p.36).

Of jeugdcriminaliteit is toegenomen of niet, dat het een probleem is staat buiten kijf. Om inzicht te krijgen in de oorzaken, achtergronden en ontwikkeling van criminaliteit bij jeugdigen is er de laatste jaren veel onderzoek verricht naar deze problematiek. De jeugdige criminelen blijken voor een groot deel te bestaan uit jeugdigen die eenmalig crimineel gedrag vertonen. Bij deze jeugdigen is er sprake van experimenteelgedrag tijdens de adolescentie, er blijkt nauwelijks sprake te zijn van recidive. Deze criminaliteit wordt in de literatuur aangeduid als adolescentiegebonden (*adolescence-limited*) criminaliteit (Moffitt, 1993). Er wordt daarnaast een kleine groep jeugdigen onderscheiden die herhaaldelijk crimineel gedrag pleegt en hierbij voor zeer veel problemen zorgt, de zogenaamde persistente (*life-course-persistent*) delinquenten. Deze groep verschilt onder meer van de adolescentiegebonden delinquenten door een jongere startleeftijd. Het belangrijkste verschil tussen beide groepen ligt in de *oorzaak* van criminaliteit. Bij de adolescentiegebonden criminaliteit lijkt er voornamelijk sprake te zijn van een sociale oorzaak (van voorbijgaande aard), terwijl er bij de persistente criminaliteit sprake lijkt te zijn van een combinatie van biologische, psychologische en sociale factoren (Van Koppen, Van Doorn, Donker & Pakes, 2001, p. 95).

In Nederland worden jeugdigen die herhaaldelijk crimineel gedrag vertonen en keer op keer in aanraking komen met de politie aangeduid als ‘veelplegers’ (Weijers, Hepping & Kampijon, 2010). Deze kleine groep jeugdigen is verantwoordelijk voor een relatief groot deel van de criminaliteit en zorgt daardoor voor hoge maatschappelijke kosten. Doordat ze volharden in hun criminele carrière zijn

¹ www.justitie.nl, 21 mei 2008.

hun vooruitzichten ongunstig (Meeus, De la Rie, Luijpers & De Wilde, 2001, p.52). Het gegeven dat er bij deze groep, in vergelijking met jeugdigen die eenmalig delicten plegen, meerdere risicofactoren een rol spelen maakt deze problematiek zeer complex. Om duidelijkheid te scheppen in deze complexe problematiek is het daarom zaak de veelplegers duidelijk in kaart te brengen en te onderzoeken wat de rol van de risicofactoren zijn in de totstandkoming en ontwikkeling van delinquent gedrag. Weijers, Hepping en Kampijon (2010) hebben dit recent gedaan door in hun onderzoek '*Jeugdige Veelplegers*' minderjarige Utrechtse veelplegers te onderzoeken. Dit deden zij door gegevens over 81 jeugdigen te verzamelen bij verschillende ketenpartners uit het justitiële veld. Resultaat was een breed beeld van de Utrechtse veelplegers op het gebied van geslacht, etniciteit, startleeftijd, aantal delicten, gezinsproblematiek, contextfactoren, psychopathologie en delictkenmerken.

Het huidige onderzoek sluit aan bij het onderzoek van Weijers, Hepping en Kampijon (2010) door de bestaande data afkomstig uit dat onderzoek nader te analyseren. Specifiek zal onderzocht worden welke rol eventuele criminele familieleden spelen bij het delictgedrag van de jeugdige veelplegers. Aangezien Weijers, Hepping en Kampijon (2010) een verrassend verschil vonden tussen Nederlandse en Marokkaanse jeugdigen met betrekking tot hun aandeel in de veelplegersproblematiek, zal ook dieper ingegaan worden op de etniciteit van de veelplegers. Er zal onderzocht worden of er een verschil bestaat tussen veelplegers van Marokkaanse, Nederlandse en een andere afkomst met betrekking tot de rol die criminele familieleden spelen in het delictgedrag. Het huidige onderzoek beoogt een bijdrage te leveren aan de kennis omtrent de risicofactoren van crimineel gedrag bij jeugdige veelplegers en op die manier de achtergrond en de ontwikkeling van criminaliteit onder deze veelplegers in kaart te brengen. Inzicht in deze achtergronden is van belang omdat kennis hierover kan zorgen voor een betere aansluiting van interventie –en preventiemaatregelen bij deze problematiek. Specifiek tracht dit onderzoek een bijdrage te leveren aan de kennis met betrekking tot de rol die een criminele familie kan spelen bij criminaliteit van jeugdige veelplegers. De vraagstelling van het huidige onderzoek is:

Wat is het verband tussen criminaliteit van familieleden en delictgedrag van jeugdige veelplegers?

De verdere opbouw van dit artikel is als volgt. Eerst zal in het theoretisch kader de achtergrond van de veelplegersproblematiek uitgewerkt worden waarbij enkele theoretische modellen en factoren beschreven zullen worden die een verklaring kunnen bieden voor deze problematiek. Hierna volgt een korte bespreking van de onderzoeksmethode waarna de resultaten besproken worden. Ten slotte zullen de resultaten bediscussieerd worden waarbij eveneens stil wordt gestaan bij de beperkingen van het onderzoek en waarbij suggesties voor vervolgonderzoek zullen worden gedaan.

Theoretisch kader

Achtergrond

Definitie 'Jeugdige Veelpleger'

Sinds de interesse in recidiverende delinquenten in de jaren '90 is toegenomen, is de terminologie hieromtrent aan verandering onderhevig geweest. Men duidde deze delinquenten afwisselend aan als 'stelselmatige daders', 'harde kern', 'veelplegers' en zo verder (Weijers, Hepping en Kampijon, 2010). Lange tijd was het onderscheid tussen jeugdige en volwassen veelplegers hier onduidelijk en een goede afbakening ontbrak. Ook toen in 2002 de jeugdige veelpleger als aparte categorie werd aangeduid, bleef een eenduidige definitie achterwege. Het Ministerie van Justitie heeft in 2006 een einde aan de onduidelijkheid proberen te maken door een landelijke definitie van de minderjarige veelpleger te beschrijven:

'Een jongere in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar tegen wie meer dan 5 processen-verbaal zijn opgemaakt waarvan de laatste in het peiljaar.' Richtlijn voor strafvordering Jeugd (2006).

Kruize en Gruter (2004) vragen zich in een kritische noot af of deze eenvoudige definitie recht doet aan de complexe realiteit van deze problematiek. Daarnaast zetten zij vraagtekens bij het feit dat jeugdige veelplegers geïdentificeerd kunnen worden door slechts te kijken naar het aantal antecedenten (Kruize & Gruter, 2004). Deze brede definitie heeft als gevolg dat de aard van de delicten van de jeugdige veelplegers niet in de definitie omschreven zijn. Het betreft dus zowel jeugdigen die voor kleine als grote vergrijpen zijn opgepakt. In dit onderzoek is bovenstaande definitie aangehouden omdat deze definitie eenvoud en helderheid biedt.

Aantallen & Cijfers

Tollenaar, Van Dijk en Alblas (2009) geven in hun *Monitor Veelplegers 2003-2006* de cijfermatige ontwikkeling weer van het aantal jeugdige veelplegers. Uit deze Monitor blijkt dat jeugdige veelplegers een belangrijk onderdeel vormen van de jeugdige verdachtenpopulatie. Tollenaar, Van Dijk en Alblas (2009) bespeuren een forse toename van het aantal geregistreerde jeugdige veelplegers van 1068 in 2003 naar 1617 in 2006. Deze toename is vele malen groter dan op grond van de bevolkingsaanwas verwacht zou worden (Tollenaar, Van Dijk & Alblas, 2009). Of ontwikkeling volledig verklaard kan worden door een toename van het aantal jeugdige veelplegers valt te betwijfelen. Tollenaar, Van Dijk en Alblas (2009) wijzen op de verhoogde aandacht voor jeugdcriminaliteit en de hierbij passende verhoogde opsporingsintensiteit. Deze zaken zouden mede een belangrijke verklaring kunnen zijn voor de toename van geregistreerde jeugdige veelplegers. In 2006 bestond de totale jeugdige verdachtenpopulatie voor 4,9% uit jeugdige veelplegers.

Etniciteit

In het huidige onderzoek worden alle mensen die in Nederland woonachtig zijn en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren aangemerkt als allochtoon (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2010). Op basis van dit criterium kan ongeveer 20% van de Nederlandse bevolking als allochtoon worden aangeduid. Dit landelijke cijfer suggereert volgens Schnabel (2002) een spreiding die er in werkelijkheid nauwelijks is. 35 tot 40% van de allochtonen woont vooral in grote steden en centreert zich in bepaalde wijken (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2010; Schnabel, 2002). Dit gegeven op zich is niet een reden tot zorg; echter is gebleken dat allochtonen een belangrijk aandeel hebben in de criminaliteit in Nederland (Blom, Oudhof, Bijl & Bakker, 2005). In dit verband is het interessant te kijken naar de rol van allochtonen in de veelplegersproblematiek. Deze rol blijkt niet gering te zijn: een groot deel van de jeugdige veelplegers blijkt te bestaan uit allochtone jeugdigen. Volgens Tollenaar, Van Dijk en Alblas (2009) bestaan de jeugdige veelplegers voor 65% uit allochtone jeugdigen, terwijl hun aandeel in de bevolking 22% is. Marokkaanse jeugdigen zijn als groep het grootst vertegenwoordigt, ruim 25% van de jeugdige veelplegers blijkt van Marokkaanse afkomst te zijn, terwijl hun aandeel in de bevolking 3% is. Er kan dus gesproken worden van een oververtegenwoordiging van deze groep (Tollenaar, Van Dijk & Alblas, 2009).

In de vier grote steden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) bestonden de jeugdige veelplegers in 2006 voor 16,4% uit autochtone veelplegers en voor 45,6% uit Marokkaanse veelplegers. De overige 37,1% bestonden uit Turkse, Surinaamse, Antilliaanse en overige westerse en niet-westerse veelplegers (Tollenaar et al, 2009). Wederom wijzen Tollenaar, Van Dijk en Alblas (2009) op een voorzichtige interpretatie van deze gegevens, aangezien een oververtegenwoordiging van allochtone jeugdigen ook kan komen door de eerder genoemde verhoogde opsporingsintensiteit.

Verklaringsmodellen

Om jeugdcriminaliteit te verklaren zijn er zeer veel onderzoeken verricht. Deze onderzoeken hebben geleid tot een beter begrip en betere theorievorming omtrent deze problematiek. Aangezien jeugdige veelplegers recidiveren en volharden in hun zogenaamde ‘criminele carrière’ spelen bij deze jeugdigen wellicht andere factoren een rol dan bij jeugdigen bij wie de criminaliteit van voorbijgaande aard is (Van Koppen, Van Doorn, Donker & Pakes, 2001, p. 95). Onderstaand zullen enkele algemene factoren en theorieën besproken worden die een verklaring kunnen bieden voor criminaliteit onder jeugdigen. Getracht wordt deze factoren en theorieën te specificeren naar de problematiek van jeugdige veelplegers.

Risicofactoren en beschermende factoren

In de literatuur over jeugdcriminaliteit wordt veelal onderscheid gemaakt tussen risicofactoren en beschermende factoren (Carr & Vandiver, 2001; Loeber, 1990). Risicofactoren worden omschreven als factoren die samenhangen met een latere toename of voortzetting van crimineel gedrag van jeugdigen. Voorbeelden van deze factoren zijn: lage intelligentie, onveilige hechting, weinig ouderlijke betrokkenheid of criminele vrienden. Beschermende factoren worden gezien als de positieve tegenhanger van risicofactoren. Voorbeelden van deze factoren zijn: hoge intelligentie, veilige hechting, veel ouderlijke betrokkenheid of conventionele vrienden. Volgens Loeber, Slot en Sergeant (2001) zijn er in de kindertijd twee belangrijke gebieden waarin de risico –en beschermende factoren tot uiting kunnen komen: het individu en het gezin. Later komen daar andere risicogebieden bij: de buurt, vrienden, school en (eventueel) de media (Loeber, Slot & Sergeant, 2001, p. 40). Ter verklaring van criminaliteit wordt vaak gesproken van een cumulatie van risicofactoren; meerdere risicofactoren kunnen met elkaar interacteren en op die manier kunnen deze factoren bijdragen aan crimineel gedrag (Loeber, Slot & Sergeant, 2001, p. 40).

Er zijn redenen om aan te nemen dat er bij persistente criminele jeugdigen meer risicofactoren een rol spelen dan bij jeugdigen die relatief weinig criminaliteit plegen. Van Koppen, Van Doorn, Donker & Pakes (2001, p. 95) geven aan dat er bij jeugdigen die weinig criminaliteit plegen vooral sprake is van sociale factoren, terwijl er bij persistente criminele jeugdigen sprake is van zowel biologische, psychologische als sociale factoren. Dat er bij persistente criminele jeugdigen meerdere risicofactoren een rol spelen blijkt ook uit onderzoek van Van der Geest, Blokland en Bijleveld (2009). Zij onderzochten twee groepen jeugdigen: jeugdigen die veel crimineel gedrag vertonen en jeugdigen die weinig crimineel gedrag vertonen. De eerste groep bleek hoger te scoren op risicofactoren en de tweede groep bleek hoger te scoren op beschermende factoren. Bovendien bleek dat jeugdigen die weinig criminaliteit plegen relatief betere sociale vaardigheden en een relatief beschermende sociale omgeving te hebben dan jeugdigen die veel criminaliteit plegen. Jeugdigen die veel criminaliteit plegen werden gekarakteriseerd door meer criminogene risicofactoren in de omgeving, zoals de aanwezigheid van criminele (rol)modellen (Van der Geest, Blokland & Bijleveld, 2009).

Differentiële associatietheorie

Dat de omgeving een belangrijke risicofactor kan vormen voor jeugdcriminaliteit wordt uitgewerkt in de differentiële associatietheorie. Deze theorie gaat ervan uit dat crimineel gedrag wordt aangeleerd in contacten met anderen. Dit leerproces verloopt door middel van observatie, imitatie en internalisatie. Hierbij gaat het niet alleen om het aanleren van criminele gedragingen en technieken, maar ook om de

attitudes die hierbij horen (Van Dijk, Sagel-Grande & Toornvliet, 2009). De differentiële associatie houdt de mate in waarin iemand met criminele normen en criminele gedragingen in contact komt, de associaties bepalen of men zich aan de wet houdt. Vanuit deze theorie bekeken heeft iemand meer kans om op het criminele pad te belanden wanneer deze persoon omgaat met deviante mensen (Bruinsma, 2001, p.119; Van Dijk, Sagel-Grande & Toornvliet, 2009).

De intergenerationele overdracht van crimineel gedrag

Voortbordurend op de differentiële associatietheorie, waarbij sociaal leren een grote rol speelt, is de overdracht van criminaliteit van generatie op generatie; de zogenaamde intergenerationele overdracht van criminaliteit. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat crimineel gedrag van familieleden een belangrijke risicofactor vormt wat de kans op crimineel gedrag bij kinderen vergroot. Crimineel gedrag van ouders wordt door sommige onderzoekers zelfs gezien als sterkste risicofactor binnen de gezinsfactoren (Farrington, Jolliffe, Loeber, Stouthamer-Loeber & Kalb, 2001; Nijhoff, Engels, Wientjes & de Kemp, 2007). Blokland en Nieuwbeerta (2006) hebben verschillende studies met betrekking tot de intergenerationele overdracht van criminaliteit geanalyseerd en alle studies wezen op een samenhang tussen het criminele gedrag van ouders en het criminele gedrag van hun kinderen (Blokland en Nieuwbeerta, 2006). Ook uit onderzoek van Nijhoff, Engels, Wientjes en De Kemp (2007) is gebleken dat wanneer beide ouders crimineel gedrag vertonen, de kinderen de grootste hoeveelheid delicten plegen. De hoeveelheid delicten van ouders was dus gerelateerd aan de hoeveelheid delicten van het kind. Niet alleen criminaliteit van ouders, maar ook dat van broers en zussen lijkt samen te hangen met de criminaliteit van het kind (Fagan & Najman, 2003; Van de Rakt, Nieuwbeerta & Apel, 2009). Deze correlaties zijn doorgaans sterker bij broers en zussen van hetzelfde geslacht (Van de Rakt, Nieuwbeerta & Apel, 2009).

Farrington en collega's (2001) geven een zestal verklaringen voor de overdracht van criminaliteit van ouders op het kind: 1) Er is sprake van een 'cycle of deprivation' dat wil zeggen dat niet alleen crimineel gedrag van generatie op generatie wordt overgedragen, maar ook andere negatieve zaken 2) Mannen met een criminele geschiedenis zullen sneller trouwen met vrouwen die ook een criminele geschiedenis hebben. Deze vrouwen zijn minder geschikt om kinderen op te voeden en brengen hun kinderen onder risico's waardoor deze sneller op het criminele pad kunnen raken 3) Er is sprake van imitatie. Doordat jeugdigen hun ouders crimineel gedrag zien vertonen gaan ze dit gedrag nadoen. 4) Genetische oorzaak 5) Criminele ouders voeden hun kinderen op in een minder gunstige omgeving 6) Er is sprake van Labelling. Ouders die bekend zijn bij de politie worden extra in de gaten gehouden waardoor er sprake kan zijn van een 'self-fulfilling prophesy' (Farrington et al, 2001; Van de Rakt, Nieuwbeerta & Apel, 2009).

De sterke correlatie tussen criminaliteit van broers en zussen en criminaliteit van het kind wordt door Van de Rakt, Nieuwbeerta en Apel (2009) verklaard doordat jongere kinderen de normen, waarden en technieken leren van hun broer of zus. Sociaal leren en beloond worden voor delinquent gedrag speelt hier een belangrijke rol. Ook interacteren broers en zussen vaak met dezelfde criminele leeftijdsgenoten. Aangezien broers en zussen veelal opgroeien in hetzelfde gezin kan de correlatie tussen criminaliteit van broers en zussen ook verklaard worden door de hiervoor besproken zes verklaringen (Farrington et al, 2001; Van de Rakt, Nieuwbeerta & Apel, 2009). Persistente criminelen, zoals veelplegers, komen vaker uit gezinnen met criminele familieleden. Deze gezinsleden kunnen een positieve houding hebben tegenover criminaliteit waardoor ze het criminele gedrag van hun kind niet ontmoedigen (Nijhoff, Engels, Wientjes & de Kemp, 2007).

Etniciteit & Cultuur

Er bestaan in de criminologische literatuur twee tegengestelde opvattingen over cultuur. De zogenaamde 'essentialistische' opvatting gaat uit van cultuur als een statisch, vaststaand gegeven. Deze benadering gaat uit van het principe dat er iets bestaat als 'de Marokkaanse cultuur' of 'de Nederlandse cultuur' waarbij cultuur op zich een verklaring kan bieden voor criminaliteit. Critici menen dat deze zienswijze voorbij gaat aan verschillen binnen culturen en tussen mensen. Cultuur wordt volgens deze 'constructivistische' opvatting gezien als dynamisch en veranderlijk waarbij mensen hun eigen cultuur vormen. De constructivistische benaderingswijze laat volgens Bovenkerk (2003) meer ruimte voor andere mogelijke factoren die het handelen kunnen verklaren.

De registratie van jeugdcriminaliteit op basis van etnische herkomst is lange tijd een taboe geweest wat mede komt door de stigmatiserende werking die deze registratie met zich mee kan brengen (Schnabel, 2002). Aangezien een relatief groot deel van de verdachtenpopulatie uit allochtone (met name Marokkaanse) jeugdigen bestaat, hebben verschillende onderzoekers getracht hier een verklaring voor te vinden. Volgens Eldering (2002) hebben jeugdige minderheidsgroeperingen gemiddeld genomen vaker dan autochtone jeugdigen te maken met bepaalde risicofactoren. Risicofactoren die genoemd worden door Eldering (2002) zijn een lage sociale positie en het feit dat allochtonen vaker in achterstandswijken wonen. Volgens Schnabel (2002) onderscheiden allochtone jeugdigen zich ook van autochtone jeugdigen door lagere schoolprestaties en een hogere werkloosheid. Bovendien is er bij deze groepen vaker sprake van een cumulatie van risicofactoren (Kromhout & Van San, 2003). Blom, Oudhof, Bijl en Bakker (2005) hebben onderzoek gedaan naar een verklaring voor het verschil in criminaliteit onder de allochtone en autochtone bevolking en de rol die herkomst hierin speelt. Wanneer zij corrigeerden voor diverse algemene risicofactoren (zoals leeftijd, sekse, schoolprestaties etc.) is gebleken dat herkomst nog steeds een

sterke samenhang vertoont met criminaliteit. Deze uitkomsten wijzen erop dat niet alleen gekeken moet worden naar algemene risicofactoren, maar ook naar specifieke risicofactoren die gepaard gaan met de herkomst en cultuur van de jeugdigen.

Eldering (2002) acht deze aanvulling van belang en beschrijft een drietal specifieke risicofactoren die betrekking hebben op allochtonen: 1) Stressvolle gebeurtenissen rond migratie en de hiermee mogelijk gepaarde ontworteling, identiteitverwarring, psychische problemen, onzekerheid en ontbreken van een stabiele thuissituatie. 2) Culturele discontinuïteit tussen gezin en school. Dit kan zich uiten in communicatieproblemen met de docent en een ander onderwijssysteem dan in het land van herkomst wat leidt tot lagere schoolprestaties van allochtone jeugdigen. 3) Acculturatieconflicten tussen ouders en jeugdigen. Hiermee wordt bedoeld dat gezinsleden een andere culturele oriëntatie hebben wat een conflict kan opleveren als jeugdigen zich schikken naar de normen en waarden van autochtone leeftijdsgenoten, terwijl ouders verlangen dat zij zich gedragen naar de (strengere) gedragsnormen van het land van herkomst. Volgens Kromhout en Van San (2003) kan sociale controle in dit verband ook fungeren als beschermende factor.

Echter na bespreking van deze algemene en specifieke risicofactoren die opgaan voor allochtone jeugdigen, is het nog onduidelijk waarom Marokkaanse jeugdigen een onevenredig deel van de criminaliteit voor hun rekening nemen. Van Gemert (1997, p.12) wijst op het belang om cultuur als oorzaak uit de taboesfeer te krijgen om zo een goed beeld te krijgen van de problematiek. Naast migratieproblemen en de lage maatschappelijke positie van Marokkaanse jeugdigen, acht Van Gemert (1997) het functioneren van het gezin een belangrijke risicofactor voor crimineel gedrag van Marokkaanse jeugdigen. Marokkaanse ouders zijn volgens Van Gemert (1997, p.74) minder strikt in de supervisie van hun kinderen en leunen voor de opvoeding meer op andere gezagsdragers zoals politie en justitie. Er is hier geen sprake van onwil van de ouders, maar eerder sprake van een generatieconflict waarbij Marokkaanse jeugdigen zich onttrekken aan het ouderlijk gezag. Marokkaanse ouders zouden vooral reageren wanneer de criminaliteit van hun kind in de openbaarheid gebracht wordt, en de eer van de familie wordt bedreigd (Van Gemert, 1997, p.43). Bovendien ziet hij de Marokkaanse samenleving als gekenmerkt door onderling wantrouwen. Pels (1991) onderschrijft het belang van de gezinssituatie als verklaring en wijst op het feit dat Marokkaanse jeugdigen veel vrijheid krijgen en relatief meer tijd doorbrengen met leeftijdsgenoten dan autochtone jeugdigen. Ook onderzoek van Junger (1990) suggereert dat Marokkaanse ouders minder toezicht hebben op hun kinderen dan Nederlandse ouders. Veelvuldig contact met leeftijdsgenoten hangt samen met negatieve beïnvloeding en kan in het geval van delinquente leeftijdsgenoten negatieve gevolgen hebben (Junger, 1990).

Bovenkerk (2003) wil ten slotte geen rechtstreeks verband leggen tussen cultuur en criminaliteit maar wijst op het feit dat culturele factoren een rol kunnen spelen. Hij wijst op de gebrekkige sociale controle in de Marokkaanse gemeenschap en de grote culturele afstand tussen het land van herkomst en Nederland. Bovenkerk (2003) acht daarnaast niet-culturele factoren, zoals een lage sociaal-economische status en discriminatie van minderheidsgroepen van belang ter verklaring van criminaliteit onder etnische minderheidsgroepen (Bovenkerk, 2003).

Conclusies en consequenties voor het huidige onderzoek

Uit bovenstaand literatuuronderzoek blijkt dat er bij jeugdige veelplegers sprake lijkt te zijn van risicofactoren op zowel biologisch, psychologisch als sociaal gebied. Een theorie die de negatieve sociale omgeving als uitgangspunt neemt ter verklaring van criminaliteit is de differentiële associatietheorie. Volgens deze theorie heeft iemand meer kans om op het criminele pad te belanden wanneer deze persoon omgaat met deviante mensen en de criminele gedragingen van deze personen 'overneemt' (Bruinsma, 2001, p.119; Van Dijk, Sagel-Grande & Toornvliet, 2009). De aanwezigheid van criminele (rol)modellen blijkt een belangrijke risicofactor te zijn voor crimineel gedrag (Van der Geest, Blokland & Bijleveld, 2009).

In een aantal onderzoeken is specifiek ingegaan op de invloed van criminele (rol)modellen binnen de familie. Verschillende onderzoeken met betrekking tot de intergenerationele overdracht van criminaliteit wijzen op de samenhang tussen criminaliteit van familie en criminaliteit van jeugdigen. Zowel criminaliteit van broers en zussen als criminaliteit van ouders lijkt samen te hangen met criminaliteit van het kind. Crimineel gedrag van ouders wordt door sommige onderzoekers zelfs gezien als sterkste risicofactor binnen de gezinsfactoren (Farrington, Jolliffe, Loeber, Stouthamer-Loeber & Kalb, 200; Nijhoff, Engels, Wientjes & de Kemp, 2007). Als mogelijke verklaringen voor deze intergenerationele overdracht van criminaliteit wijzen Farrington en collega's (2001) ondermeer op imitatie van gedrag, erfelijkheid en de negatieve omgeving waarin het kind wordt opgevoed.

Uit onderzoek naar verschillen tussen veelplegers met betrekking tot etniciteit is gebleken dat er sprake is van een oververtegenwoordiging van allochtone jeugdigen in de politiestatistieken. Verklaringen voor deze oververtegenwoordiging van allochtone veelplegers zijn gezocht in het feit dat allochtone jeugdigen gemiddeld genomen vaker te maken hebben met bepaalde risicofactoren. Risicofactoren zoals een lage sociale positie, wonen in een achterstandswijk, lage schoolprestaties en hoge werkloosheid (Eldering, 2002; Schnabel, 2002). Aangezien de verschillen in criminaliteitscijfers nog steeds bestonden na correctie voor deze risicofactoren wordt de verklaring momenteel meer gezocht in het fenomeen 'cultuur'. Een culturele verklaring voor criminaliteit onder Marokkaanse

jeugdigen is dat de Marokkaanse cultuur wordt geassocieerd met gebrekkig toezicht en weinig controle van ouders (Van Gemert, 1997).

Ten slotte heerst er discussie of cultuur als verklaring niet een stigmatiserende werking heeft wat discriminatie en selectiviteit van politie en justitie in de hand werkt. Bovenkerk vindt het daarom belangrijk dat onderzoekers voorzichtig zijn met het leggen van rechtstreekse verbanden tussen cultuur en criminaliteit (Bovenkerk, 2003).

Onderzoekshypothesen

Op basis van de eerder beschreven theoretische achtergronden kunnen de volgende onderzoekshypothesen worden geformuleerd:

Hypothese 1. Veelplegers waarvan (een of meerdere) familieleden bekend zijn bij politie en justitie plegen meer delicten dan veelplegers waarvan geen familieleden bekend zijn bij politie en justitie.

Deze verwachting is gebaseerd op de differentiële associatietheorie en onderzoek met betrekking tot de intergenerationele overdracht van criminaliteit.

Hypothese 2. Veelplegers van Marokkaanse afkomst en veelplegers van een andere afkomst komen meer voor in de onderzoeksgroep en plegen meer delicten dan autochtone veelplegers.

Deze verwachting is gebaseerd op het feit dat allochtone veelplegers momenteel een hoger aandeel hebben in criminaliteitscijfers dan autochtone veelplegers. Het aandeel van Marokkaanse veelplegers is hier het hoogst. Mogelijk is er sprake van selectiviteit bij politie en justitie waardoor deze overrepresentatie wellicht niet helemaal correct is. Eerder onderzoek wijst op mogelijke culturele factoren die een rol kunnen spelen ter verklaring van deze mogelijke overrepresentatie.

Methodie

Procedure en dataverzameling

Bij 81 jeugdigen uit Utrecht die door het OM aangemerkt zijn als ‘veelpleger’ is tussen begin 2007 en eind 2008 dossieronderzoek verricht. Deze dossiers zijn ad random geselecteerd. Naast deze informatie zijn ook de dossiers en digitaal beschikbare data die beschikbaar waren bij de Raad voor de Kinderbescherming, Bureau Jeugdzorg, de William Schrikker Groep, de politie, leerplicht en Welzijn en Bureau Halt over deze 81 jeugdigen grondig bestudeert. Resultaat was een breed beeld van de Utrechtse jeugdige veelpleger op het gebied van etniciteit, delictgeschiedenis, thuissituatie, vrienden en schoolverloop.

Onderzoeksgroep

Alle 81 veelplegers waren afkomstig uit de politieregio Utrecht. De groep bestond uit 80 jongens en één meisje. De gemiddelde startleeftijd waarbij deze veelplegers voor het eerst delinquent gedrag gingen vertonen was 12,9 jaar met een spreiding van 7 tot 16 jaar. Alle veelplegers die in Nederland woonachtig waren en van wie ten minste één ouder in het buitenland was geboren, werden aangemerkt als allochtoon (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2010). Op basis van dit criterium zijn 23 veelplegers als autochtoon en 48 veelplegers als allochtoon aangemerkt. Van deze 48 veelplegers die als allochtoon aangemerkt zijn, waren 37 veelplegers van Marokkaanse afkomst. De overige 21 allochtone veelplegers waren afkomstig uit verschillende landen waaronder Turkije, Suriname en een aantal voormalige Oostbloklanden.

Meetinstrumenten

Delictgedrag Jeugdigen. Het delictgedrag van de veelplegers is onderzocht door in het justitiesysteem alle geregistreerde delicten bij elkaar op te tellen. Dossieronderzoek heeft geleid tot extra achtergrondinformatie over deze veelplegers met betrekking tot het soort delicten.

Delictgedrag familie. Om informatie te verkrijgen over het delictgedrag van familie van de veelplegers is onderzocht of de familieleden van de veelplegers in het justitiesysteem te vinden waren. Tevens is in de dossiers gecontroleerd of er specifieke informatie stond over het delictgedrag van de familie. Het delictgedrag van familie werd gecodeerd als (1) familie niet bekend bij justitie, (2) één familielid bekend bij justitie, (3) meerdere familieleden bekend bij justitie.

Delictgedrag gezin. Tevens is per gezinslid (vader, moeder broer/zus) genoteerd of dit gezinslid wel of niet te vinden was in het justitiesysteem. Het delictgedrag van gezinsleden werd gecodeerd als (1) niet bekend (2) wel bekend.

Statistische analyses

De analyses die hier worden beschreven zijn gebaseerd op een onderzoeksgroep van 81 veelplegers, waarvan familieleden zijn achterhaald in het politiesysteem om een beeld te krijgen van het delinquente gedrag van de familie. Er wordt getracht zowel een beeld te scheppen van het delictgedrag van de veelplegers (aantal en soort) als het delictgedrag van de familie van de veelplegers (aantal en soort). Om de verschillen tussen veelplegers met geen, één of meerdere delinquente familieleden te onderzoeken is een meervoudige ANOVA uitgevoerd. Daarnaast is met behulp van een meervoudige ANOVA onderzocht of er verschillen zijn in delictgedrag van veelplegers en criminaliteit van familie tussen veelplegers van verschillende afkomst. Met behulp van een drietal t-toetsen is onderzocht of er verschillen zijn tussen veelplegers met en veelplegers zonder criminele gezinsleden waarbij specifiek gekeken is naar criminaliteit van vader, moeder en broer/zus.

Resultaten

Beschrijvende Resultaten

Delictgedrag veelplegers

Bij nadere bestudering van de 81 Utrechtse veelplegers blijkt deze groep verantwoordelijk voor 1021 geregistreerde delicten. Dit komt neer op een gemiddelde van 12.39 delicten per persoon² met een standaarddeviatie van 6.28. De spreiding van het aantal geregistreerde delicten loopt van 5 tot 40, wat betekent dat het aantal geregistreerde delicten tussen de veelplegers sterk uiteen kan lopen. 38,3% van de veelplegers heeft minder dan 10 registraties, 34,6% heeft 10 tot 15 registraties en 27,1% heeft meer dan 15 registraties, wat in een uitzonderlijk geval oploopt tot 40 registraties. Met betrekking tot de typen delicten blijkt 97% van de veelplegers vermogensdelicten te plegen. 10% van deze veelplegers is alleen bekend bij de politie wegens vermogensdelicten, de overige 87% houdt zich naast vermogensdelicten bezig met meerdere typen strafbare feiten. Vooral geweldsdelicten (74%) komen veel voor, maar ook vernieling, bedreiging en wangedrag op straat.

Delictgedrag familie

Wanneer het criminele verleden van de familie in ogenschouw wordt genomen blijkt dat 28,4% van de veelplegers geen familie heeft die bekend is bij de politie. De overige 71,6% van de veelplegers heeft één of meerdere familieleden die bekend zijn bij de politie. 30% van de veelplegers heeft een vader die bekend is bij de politie en justitie. Daarnaast blijkt 44,4% een broer of zus te hebben die bekend is bij politie en justitie. Verder heeft 17,3% een moeder en 8,6% een neef die bekend is in het politie/justitiesysteem. Ten slotte zijn er een aantal veelplegers waarvan andere familieleden bekend zijn bij politie en justitie. Opvallend is dat meer dan 1 op de 3 veelplegers *meerdere* familieleden (dat wil zeggen een of beide ouders, ooms, tantes, neven, broers en zussen) heeft die bekend zijn bij politie en justitie.

Over de typen delicten van familieleden is weinig informatie beschikbaar. Gezegd kan worden dat de moeders voornamelijk in het systeem staan met relatief lichte strafbare feiten zoals verkeersovertredingen en drugsbezit. Een aantal vaders zijn bekend wegens vermogens –en geweldsdelicten maar er is te weinig informatie beschikbaar om uitspraken te doen over de gehele groep.

² Een deel van deze delicten zal overlappen doordat sommige delicten door dezelfde personen zijn gepleegd.

Relatie delictgedrag veelplegers en delictgedrag familie

In tabel 1 zijn de achtergrondkenmerken van de onderzoeksgroep schematisch weergegeven. De veelplegers van wie geen familieleden bekend zijn bij de politie hebben gemiddeld 11.39 delicten gepleegd. De veelplegers van wie één familielid bekend is bij de politie hebben gemiddeld 13.00 en de veelplegers van wie meerdere familieleden bekend zijn bij de politie hebben gemiddeld 12.39 delicten gepleegd. Daarnaast blijkt uit tabel 1 dat Nederlandse veelplegers gemiddeld 15.00 delicten hebben gepleegd, Marokkaanse veelplegers 11.97 en veelplegers van een andere afkomst gemiddeld 10.29.

Tabel 1. *Aantallen, Gemiddelden en Standaardafwijkingen voor het effect van de factoren Etniciteit en Criminaliteit Familie op Criminaliteit veelplegers.*

Criminaliteit Familie												
Etniciteit	Geen			Eén familielid			Meerdere familieleden			Totaal		
	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Ned.	7	14.29	4.92	10	16.10	7.69	6	14.00	5.22	23	15.00	6.16
Marok.	9	11.11	3.92	17	12.58	8.60	11	11.73	3.72	37	11.97	6.37
Anders	7	8.86	2.27	5	8.20	2.17	9	12.55	7.68	21	10.29	5.49
Totaal	23	11.39	4.28	32	13.00	7.93	26	12.54	5.54	81	12.39	6.28

Totaal N=81

Statistische analyses

Relatie delictgedrag veelplegers en delictgedrag familie

Met behulp van een meervoudige ANOVA is onderzocht of er verschillen bestaan in criminaliteit tussen veelplegers van verschillende afkomst en of er verschillen bestaan in criminaliteit tussen veelplegers met geen, één of meerdere delinquente familieleden. Tevens is onderzocht of er een interactie-effect bestaat van etniciteit en criminaliteit van familie op criminaliteit van de veelplegers. Om een betrouwbare meervoudige ANOVA uit te kunnen voeren dient aan een aantal voorwaarden te worden voldaan. De eerste voorwaarde is dat er sprake is van een random steekproef, waar aan voldaan is. De tweede voorwaarde is dat de groepen normaal verdeeld moeten zijn. Hier is geen sprake van, maar aangezien alle groepen groter zijn dan 20 en er geen grote verschillen zijn tussen de groepen

is de ANOVA robuust tegen schending van deze tweede voorwaarde. De derde voorwaarde waar aan voldaan moet zijn is dat de variantie in de populaties gelijk dient te zijn. Ook aan deze voorwaarde bleek voldaan te zijn ($p = .227 > .05$). De laatste voorwaarde voor een meervoudige ANOVA is dat er geen uitschieters zijn in de afhankelijke variabele. Aangezien er in deze steekproef sprake is van een aantal uitschieters dienen resultaten voorzichtig geïnterpreteerd te worden. De resultaten van de Meervoudige ANOVA staan in tabel 2.

Tabel 2. *Meervoudige variantieanalyse (ANOVA) voor effecten van de factoren Etniciteit en Criminaliteit Familie op Criminaliteit veelplegers.*

Bron	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2
Etniciteit	2	260.75	130.38	3.38	.04	.09
Criminaliteit familie	2	21.74	10.87	0.28	.76	.01
Etniciteit x Criminaliteit familie	4	86.06	21.52	0.56	.70	.03
Error	72	2781.40	38.63			

Uit een meervoudige ANOVA is gebleken dat er een significant hoofdeffect is van etniciteit op criminaliteit ($F(2, 72) = 3.38; p = .04$). Er blijken dus verschillen te zijn tussen Marokkaanse, Nederlandse en andere veelplegers met betrekking tot Criminaliteit. Post-Hoc Tests tonen aan dat veelplegers van Nederlandse afkomst ($M = 15.00, SD = 6.16$) significant meer delicten hebben gepleegd dan veelplegers van een andere afkomst ($M = 10.29, SD = 5.49$). Geen verschil werd gevonden tussen veelplegers van Marokkaanse afkomst en veelplegers van andere afkomst. Eveneens werd er geen verschil gevonden tussen veelplegers van Nederlandse afkomst en veelplegers van Marokkaanse afkomst. Het relatieve aandeel van de factor etniciteit ter verklaring van criminaliteit is middelmatig te noemen ($\eta^2 = .09$). Dit kan beschouwd worden als een relevant effect.

Uit een meervoudige ANOVA is tevens gebleken dat er geen significant hoofdeffect is van Criminaliteit van familie op het aantal delicten van de veelplegers ($F(2, 72) = 0.28; p = .76$). Dat betekent dat er geen verschillen zijn in Criminaliteit tussen veelplegers waarbij geen, één of meerdere familieleden bekend zijn bij de politie. Bovendien blijkt er geen sprake te zijn van een interactie-effect ($F(4, 72) = 0.56; p = .70$). Dat betekent dat er geen verschillen zijn tussen de veelplegers van verschillende afkomst met betrekking tot criminaliteit van familie.

Relatie delictgedrag veelplegers en delictgedrag binnen het gezin

Aangezien uit de literatuur blijkt dat criminele gezinsleden een belangrijke rol kunnen spelen ter verklaring van crimineel gedrag van jeugdigen is tevens de samenhang tussen delictgedrag van veelplegers en de criminaliteit van gezinsleden (vader, moeder en broer/zus) onderzocht. Om de samenhang tussen het delictgedrag van de veelplegers en de criminaliteit van de gezinsleden te onderzoeken is gebruik gemaakt van een drietal t-toetsen, één t-toets per gezinslid. Met behulp van een t-toets kan gecontroleerd worden of er verschillen bestaan in aantal delicten tussen veelplegers met een crimineel gezinslid en veelplegers zonder een crimineel gezinslid. Om een betrouwbare t-toets uit te voeren dient er, net als bij de meervoudige ANOVA, aan een aantal voorwaarden te zijn voldaan. De eerste voorwaarde is dat er sprake moet zijn van een random steekproef. Dit is het geval. De tweede voorwaarde is dat de afhankelijke variabele (het aantal delicten) in de populaties normaal verdeeld moet zijn. Dit blijkt niet in alle groepen het geval, maar wanneer de groepen groter zijn dan 20 is deze eis minder belangrijk. Bij delictgedrag van vader en delictgedrag van broer/zus zijn beide groepen groter dan 20. Bij delictgedrag van moeder zijn de groepen niet allebei groter dan 20. Aan deze voorwaarde is dus niet binnen alle groepen voldaan. De laatste voorwaarde is dat de spreiding in de populaties ongeveer gelijk moet zijn. Bij delictgedrag van moeder ($p = .591 > .05$) en delictgedrag van broer/zus ($p = .742 > .05$) blijkt er sprake te zijn van een gelijke spreiding. Bij delictgedrag van vader is geen sprake van een gelijke spreiding ($p = 4.55 < .05$). Aangezien er niet aan alle voorwaarden voldaan is, dienen resultaten voorzichtig geïnterpreteerd te worden.

Uit de eerste t-toets is gebleken dat er geen verschillen zijn in het aantal delicten tussen veelplegers met een criminele vader en veelplegers zonder een criminele vader. ($t(30,79) = 1.94; p > .05$). Uit de tweede t-toets is gebleken dat er geen verschillen zijn in aantal delicten tussen veelplegers met een criminele moeder en veelplegers zonder een criminele moeder ($t(78) = .52; p > .05$). Tevens bleek uit de laatste t-toets dat er geen verschillen bestaan tussen het aantal delicten van veelplegers met een criminele broer/zus in het aantal delicten en veelplegers zonder een criminele broer/zus ($t(78) = -.77; p = > .05$).

Conclusie

De huidige studie onderzocht de rol van criminaliteit van familieleden op het delictgedrag van jeugdige veelplegers. Hierbij zijn een tweetal hypothesen opgesteld:

Hypothese 1. Veelplegers waarvan (een of meerdere) familieleden bekend zijn bij politie en justitie plegen meer delicten dan veelplegers waarvan geen familieleden bekend zijn bij politie en justitie.

Hypothese 2. Veelplegers van Marokkaanse afkomst en veelplegers van een andere afkomst komen meer voor in de onderzoeksgroep en plegen meer delicten dan autochtone veelplegers.

Van de 81 jeugdige veelplegers in de onderzoeksgroep blijkt 72,8% ten minste één familielid te hebben dat bekend is bij politie en justitie en dus als delinquent aangemerkt kan worden. In 40,7 % van de gevallen gaat het om een enkel familielid, bij 32,1% van de jeugdigen is er sprake van meerdere familieleden die bekend zijn bij politie en justitie. Dit gegeven komt overeen met eerder onderzoek dat aantoont dat er een verband bestaat tussen crimineel gedrag van jeugdigen en crimineel gedrag van familieleden (Blokland & Nieuwbeerta, 2006; Farrington et al, 2001). Het feit dat 72,8% van de veelplegers uit de onderzoeksgroep één of meerdere delinquente familieleden heeft kan verklaard worden vanuit de differentiële associatietheorie die uitgaat van het idee dat iemand meer kans heeft op het criminele pad te geraken wanneer deze persoon omgaat met criminele mensen (Bruinsma, 2001, p. 119; Van Dijk, Sagel-Grande & Toornvliet, 2009;). Doordat de delinquente familieleden wellicht een positieve houding hebben tegenover criminaliteit, ontmoedigen zij het criminele gedrag van de veelplegers niet (Nijhoff, Engels, Wientjes & de Kemp, 2007). Daarnaast kan er sprake zijn van imitatie en sociaal leren waarbij delinquente familieleden (al dan niet bewust) fungeren als rolmodel voor crimineel gedrag (Farrington et al., 2001). Een opvallend resultaat van deze studie is dat er geen verschillen gevonden zijn in aantal delicten tussen veelplegers met en veelplegers zonder criminele familie. Veelplegers met criminele familieleden pleegden evenveel delicten als veelplegers zonder criminele familieleden. Ook wanneer specifiek gekeken wordt naar de samenhang tussen criminaliteit van vader, moeder en broer/zus en criminaliteit van veelplegers zijn er geen verschillen waarneembaar in het delictgedrag van veelplegers wanneer er sprake is van een crimineel gezinlid. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de onderzoeksgroep bestond uit jeugdigen die aangemerkt waren als veelpleger en dus gezien kunnen worden als ernstige delinquenten. Weijers, Hepping en Kampijon (2010) wijzen op het feit dat veelplegers vaak meerdere typen delicten plegen en er bij veelplegers vaak sprake is van een verscheidenheid aan problemen op het gebied van intelligentie, vrienden, schoolverloop en de thuissituatie. Het is mogelijk dat er bij veelplegers meerdere onderliggende mechanismen een rol spelen, waarbij de rol van de criminaliteit van de familie wellicht minder groot is dan die van de andere mechanismen. Met andere woorden:

wellicht plegen ernstige delinquenten toch al veel delicten, ongeacht of hun familie ook delinquent is. Op basis van deze resultaten kan hypothese 1 niet bevestigd worden.

Deze studie onderzocht daarnaast de verschillen in etniciteit tussen de veelplegers. Het grootste deel van de onderzoeksgroep blijkt van Marokkaanse afkomst te zijn. Dit komt overeen met eerder onderzoek van Tollenaar en collega's (2009). De onderzoeksgroep bestaat verder voor een aanzienlijk deel uit autochtone veelplegers terwijl hun aandeel in de vier grote steden volgens Tollenaar en collega's (2009) een stuk lager ligt. De onderzoeksgroep bestaat verder uit veelplegers van een andere afkomst. De verwachting dat Marokkaanse veelplegers meer voorkomen in de onderzoeksgroep dan autochtone veelplegers is hiermee bevestigd. Dit komt mogelijk door de verhoogde opsporingsintensiteit naar Marokkaanse veelplegers en verhoogde aandacht voor delicten die door Marokkaanse veelplegers gepleegd worden (Tollenaar, 2009). Een andere verklaring kan zijn dat er bij Marokkaanse veelplegers meerdere risicofactoren een rol spelen wat de kans dat zij op het criminele pad belanden kan verhogen (Kromhout & Van San, 2003). Een laatste, meer culturele, verklaring is dat Marokkaanse jeugdigen meer op straat rondhangen en minder gecontroleerd worden door hun ouders wat de kans op criminaliteit kan verhogen (Van Gemert, 1997). Het feit dat deze jeugdigen meer rondhangen op straat kan er bovendien voor zorgen dat deze jeugdigen sneller worden opgepakt door de politie. Wanneer gekeken wordt naar het aantal delicten blijken autochtone veelplegers de meeste delicten te plegen, gevolgd door Marokkaanse veelplegers en als laatste de veelplegers van een andere afkomst. De veelplegers van autochtone afkomst pleegden zelfs significant meer delicten dan veelplegers van een andere afkomst. Als kanttekening dient hierbij geplaatst te worden dat deze verschillen voorzichtig geïnterpreteerd dienen te worden, aangezien ze beïnvloedt kunnen zijn door een aantal uitschieters in de onderzoeksgroep. Aangezien Marokkaanse veelplegers meer voorkwamen in de onderzoeksgroep maar autochtone veelplegers de meeste delicten pleegden, kan hypothese 2 deels bevestigd worden.

Discussie

Op basis van eerder onderzoek zou verwacht worden dat veelplegers van allochtone afkomst, en meer specifiek de Marokkaanse veelplegers, de meeste delicten zouden plegen. Dit werd verwacht gezien hun (minderheids)positie in de maatschappij en de risicofactoren waarmee deze jeugdigen in aanraking kunnen komen (Eldering, 2002; Van Gemert, 1997). De autochtone groep lijkt echter de meest problematische groep te zijn wanneer gekeken wordt naar het aantal delicten. Wellicht is door de huidige tijdsgeest waarbij veel aandacht is voor criminaliteit onder etnische minderheidsgroepen de aandacht voor criminaliteit onder autochtone jeugdigen in de vergetelheid geraakt. Het huidige onderzoek werpt daarom nieuw licht op de kwestie etniciteit. Het is misschien onverstandig om criminele veelplegers op basis van etniciteit van elkaar te onderscheiden, aangezien het stigmatisering en criminalisering in de hand kan werken. Aangezien er toch opmerkelijke verschillen gevonden zijn tussen veelplegers van verschillende afkomst, lijkt het van belang dit onderscheid in stand te houden. Hierdoor kunnen preventie –en interventie maatregelen op specifieke groepen aangepast worden. Het lijkt daarnaast van groot belang om aandacht te geven aan de individuele problematiek van veelplegers. Dit belang blijkt uit het feit dat er bij de veelplegers uit de onderzoeksgroep sprake blijkt te zijn van een grote verscheidenheid aan problematiek. Bovendien zijn er grote verschillen zichtbaar tussen de veelplegers binnen de groepen wat tevens het belang van individuele aandacht onderstreept.

In het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van dossieronderzoek. Een groot voordeel van dossieronderzoek als onderzoeksvorm is dat er een breed beeld van de onderzoeksgroep ontstaat. Bovendien is er data verzameld bij verschillende ketenpartners binnen het justitiële veld waardoor er een beeld geschetst kon worden vanuit verschillende perspectieven. Een nadeel van dossieronderzoek was in dit geval dat helaas niet alle dossiers compleet waren. In sommige dossiers werd bijvoorbeeld uitgebreid beschreven wat voor typen delicten de familieleden hadden gepleegd terwijl dit in andere dossiers onduidelijk bleef. Ook was in sommige gevallen onduidelijk welke familieleden precies aangemerkt waren als delinquent. In totaal werden er bij 28,4% van de veelplegers geen familieleden gevonden in het justitiesysteem. Dit kan betekenen dat deze veelplegers geen criminele familieleden hebben, maar het kan ook betekenen dat ze niet zijn gevonden maar er wel zijn. Mogelijk zijn ze niet gevonden doordat in sommige dossiers de geboortedata van familieleden ontbraken of de namen foutief vermeld waren. Het cijfer is dus niet geheel betrouwbaar. Om het aantal delicten van de jeugdige veelplegers te onderzoeken zijn alle geregistreerde delicten van de veelplegers in het justitiesysteem bij elkaar opgeteld. Deze werkwijze heeft een tweetal beperkingen: ten eerste zijn alleen de geregistreerde delicten bij elkaar opgeteld. Deze cijfers zeggen meer over de pakkans dan over het werkelijke aantal delicten. Ten tweede ligt de nadruk hier op het aantal delicten, er werd in het huidige onderzoek geen onderscheid gemaakt tussen ernstige en minder ernstige delicten. Hoewel

er op deze manier een kwantitatief beeld kon ontstaan van het aantal delicten, is de realiteit van de problematiek wellicht complexer (Kruize & Gruter, 2004). Wellicht plegen sommige veelplegers wel veel delicten, maar zijn deze delicten veel minder ernstig dan veelplegers die weinig delicten hebben gepleegd. Het aantal delicten alleen geeft onvoldoende informatie over de ernst van de criminaliteit van jeugdige veelplegers.

Vervolgonderzoek waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen ernstige en minder ernstige delicten zou interessant zijn en kan uitwijzen of er een verband bestaat tussen de ernst van delicten van jeugdige veelplegers en criminaliteit van familie. Bovendien zou vervolgonderzoek waarbij de typen en/of het aantal delicten van familieleden preciezer onderzocht wordt het huidige onderzoek kunnen aanvullen. Op deze manier ontstaat een preciezer beeld van de criminaliteit van zowel de veelplegers als de criminaliteit van de familieleden. Al met al blijkt uit het huidige onderzoek dat er geen verschillen zijn gevonden tussen veelplegers met en zonder criminele familieleden met betrekking tot delictgedrag. Wel blijkt bijna $\frac{3}{4}$ van de veelplegers één of meerdere criminele familieleden te hebben, waardoor een criminele familie wel degelijk een zeer grote rol lijkt te spelen in deze problematiek. De resultaten van dit onderzoek werpen nieuw licht op de aandacht die er in de media en door sommige onderzoekers wordt gegeven aan criminaliteit van 'de' Marokkaanse cultuur. Hoewel Marokkaanse jeugdige veelplegers als groep het meest voorkwamen in de onderzoeksgroep, bleken de Nederlandse jeugdige veelplegers de meeste delicten te plegen. Deze resultaten wijzen op het feit dat de autochtone groep (ook) zeer problematisch is en in het huidige onderzoek problematischer lijkt dan de criminaliteit van groepen van andere afkomst. Tevens blijkt uit de resultaten van dit onderzoek dat er grote individuele verschillen zijn binnen de onderzoeksgroep. Concluderend kan gesteld worden dat er bij de Utrechtse jeugdige veelplegers sprake is van een verscheidenheid aan problematiek waarbij de criminaliteit van familie en etniciteit één van de factoren zijn die een rol kunnen spelen. Interventie – en preventiemaatregelen dienen te worden aangepast op deze verscheidenheid aan problematiek en zich te richten op de individuele problematiek van de jeugdige veelplegers.

Literatuur

- Acker, J. van (1998). *Jeugdcriminaliteit: Feiten en mythen over een beperkt probleem*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Blokland, A. & Nieuwbeerta, P. (2006). *Developmental and Life Course Studies on Anti-Social, Delinquent and Criminal Behavior. A Review of Contemporary Dutch Research*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Blom, M., Oudhof, C., Bijl, R.V. & Bakker, B.F.M. (2005). *Verdacht van criminaliteit. Allochtonen en autochtonen nader bekeken*. WODC/CBS.
- Bovenkerk, F. (2003). Over de oorzaken van allochtone misdaad. In Bovenkerk, F., Komen, M. & Yeşilgöz, Y. (2003). *Multiculturaliteit in de strafrechtspleging* (pp. 29-58). Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Bruinsma, G.J.N. (2001). Differentiële associatie en sociaal leren. In Lissenberg, E., Ruller, S van & Swaaningen, R. van (2001). *Tegen de Regels IV. Een inleiding in de criminologie* (119-133). Nijmegen: Ars Aequi Libri.
- Carr, M.B. & Vandiver, T.A. (2001). Risk and Protective Factors among Youth Offenders. *Adolescence*, 36, 409-426.
- Eldering, L. (2002). *Cultuur en opvoeding*. Rotterdam: Lemniscaat.
- Farrington, D.P., Jolliffe, D., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M. & Kalb, L.M. (2001). The concentration of offenders in families, and family criminality in the prediction of boys' delinquency. *Journal of Adolescence*, 24, 579-596.
- Geest, V. van der, Blokland, A. & Bijleveld C. (2009). Delinquent Development in a Sample of High-Risk Youth: Shape, Content, and Predictors of Delinquent Trajectories from Age 12 to 32. *Journal of Research in Crime and Delinquency* 46, 111-143.
- Gemert, F. van (1997). *Ieder voor zich: kansen, cultuur en criminaliteit van Marokkaanse Jongens*. Amsterdam: Het spinhuis

- Junger, M (1990). *Delinquency and ethnicity. An investigation on social factors relating to delinquency among Moroccan, Turkish, Surinamese and Dutch boys*. Deventer: Kluwer Law and Taxation Publishers.
- Koppen, P.J. van, Doorn, I.C. van, Donker, A.G. & Pakes, F. (2001). Psychologische benaderingen. In Lissenberg, E., Ruller, S van & Swaaningen, R. van (2001). *Tegen de Regels IV. Een inleiding in de criminologie* (pp. 93-117). Nijmegen: Ars Aequi Libri.
- Kromhout, M. & van San, M (2003). *Schimmige werelden, nieuwe etnische groepen en jeugdcriminaliteit*. Den Haag: WODC.
- Kruize & Gruter (2004). Jeugdige veelplegers in beeld?: Antecedenten tellen te grofmazig om jonge boefjes te identificeren. *Tijdschrift voor de politie*, 7-8, 19-23.
- Loeber, R. (1990). Development and Risk Factors of Juvenile Antisocial Behavior and Delinquency. *Clinical Psychology Review*, 10, 1-41.
- Loeber, R. & Farrington, D.P. (2000). Young children who commit crime: Epidemiology, developmental origins, risk factors, early interventions, and policy implications. *Development and Psychopathology*, 12, 737-762.
- Loeber, R., Farrington, D.P. & Waschbusch, D.A. (1998). *Serious and violent juvenile offenders: Risk factors and successful interventions*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Loeber, R. Slot, N.W. & Sergeant, J.A. (2001). Waarom moeten we ons zorgen maken over ernstig criminele en gewelddadige jeugdigen? In Loeber, R. Slot, N.W. & Sergeant, J.A. (2001). *Ernstige en gewelddadige jeugdcriminaliteit: Omvang, oorzaken en interventies* (pp. 27-51). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Meeus, W., Rie, S.M. de la, Luijpers, E. & Wilde, E. de (2001). De harde kern; ernstige, gewelddadige en persistente jeugdcriminaliteit in Nederland. In Loeber, R. Slot, N.W. & Sergeant, J.A. (2001). *Ernstige en gewelddadige jeugdcriminaliteit: Omvang, oorzaken en interventies* (51-72). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

- Moffitt, T.E. (1993). Adolescence-Limited and Life-Course-Persistent Antisocial Behavior: A Developmental Taxonomy. *Psychological Review*, 100, 674-701.
- Nijhof, K. S., Engels, R. C. M. E., Wientjes, J. A. M., & Kemp, R. A. T. de (2007). Crimineel gedrag van ouders en kinderen. *Pedagogiek*, 27, 29 – 44.
- Pels, T. (1991). Sociale controle in de Marokkaanse gezinscultuur. *Tijdschrift voor criminologie*, 33, 142-154.
- Rakt, M. van de, Nieuwbeerta, P. & Apel, R. (2009). Association of criminal convictions between family members: Effects of siblings, fathers and mothers. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 19, 94–108.
- Rakt, M. van de, Nieuwbeerta, P. & de Graaf, N.D. (2006). Zo vader, zo zoon? De intergenerationale overdracht van crimineel gedrag. *Tijdschrift voor Criminologie*, 4, 345-360
- Richtlijn voor strafvordering Jeugd (2006). Openbaar ministerie, 2006R001.
- Schnabel, P. (2002) Vervelende feiten: criminaliteit onder allochtone jongens. *Justitiële Verkenningen*, 28, 88-95.
- Soepboer, G., Veenstra, R. & Verhulst, F.C. (2006). *Ben ik te min? Aard, omvang en achtergronden van antisociaal gedrag aan het einde van de basisschool en het begin van het voortgezet onderwijs*. Groningen/ Rotterdam: Ministerie van Justitie.
- Tollenaar, N., Dijk, J. van & Alblas, J.W. (2009) *Monitor veelplegers 2003-2006. Cijfermatige ontwikkelingen* (WODC Fact sheet 2009-1), Den Haag: WODC.
- Weijers, I., Hepping, K. & Kampijon, M. (2010). *Jeugdige Veelplegers*. Amsterdam: SWP
- Wittebrood, K. & Nieuwbeerta, P. (2006). Een kwart eeuw stijging in geregistreerde criminaliteit. *Tijdschrift voor Criminologie*, 48, 227-242.